

गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व
वाहतुकीबाबत शास्तीची कारवाई
करण्यासंबंधी दिशादर्शक निर्देश.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक: गौखनि १०/०३१६/प्र.क्र.२६९/ख
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
तारीख: १४/०६/२०१७

वाचा : (१) महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ चे कलम ४८
(२) सन २०१७ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक २, दिनांक ५ जानेवारी, २०१७
व सन २०१७ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक ३०, दिनांक १५ एप्रिल, २०१७.

-: शासन परिपत्रक :-

संदर्भाधीन क्रमांक २ येथिल दिनांक ५ जानेवारी, २०१७ च्या अध्यादेशान्वये व दिनांक १५ एप्रिल, २०१७ रोजी अधिसूचित अधिनियमान्वये गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीच्या अपप्रवृत्तींना आळा बसविण्याच्या दृष्टीने गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या ५ पटीपर्यंत शास्तीची रक्कम आकारण्याची तरतूद करण्यात आली आहे. सदर तरतुदीनुसार शास्ती आकारण्याची कारवाई करताना, एकाच प्रकारच्या अनियमिततेच्या प्रकरणात वेगवेगळी शास्तीची रक्कम आकारली जाणार नाही, तसेच क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना भेदभाव करण्यास वाव राहू नये, यासाठी क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना मार्गदर्शक सुचना देण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते. त्यानुसार गौण खनिजाच्या अवैध उत्खनन व वाहतुकीबाबत शास्ती आकारण्याची कारवाई करताना एकाच प्रकारच्या अनियमिततेच्या प्रकरणात वेगवेगळी शास्तीची रक्कम आकारली जाणार नाही, तसेच क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना भेदभाव करण्यास वाव राहू नये, यादृष्टीकोनातून महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ मधील कलम ४८ (७) खालील प्रकरणांच्या वर्गवारीप्रमाणे शास्तीची रक्कम आकारण्यासाठी क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना पुढीलप्रमाणे दिशादर्शक निर्देश देण्यात येत आहे:-

- क) वाणिज्यिक प्रयोजन तथा विक्री करण्यासाठी गौण खनिजाचे अवैध उत्खनन व वाहतूक करणे, तसेच उत्खननास परवानगी दिलेल्या क्षेत्राबाहेर उत्खनन करणे अशा प्रकरणांत गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या पाचपट शास्तीची रक्कम आकारण्यात यावी.
- ख) गौण खनिजाचे अवैध उत्खनन व वाहतूक ग्रामस्थांकडून स्वतः च्या वापरासाठी ३ ब्रासपर्यंतच्या मर्यादेत करण्यात आली असल्यास अशा प्रकरणांत पहिल्या वेळेस गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या एकपट शास्तीची रक्कम आकारण्यात यावी, दुसऱ्या वेळेस तसे आढळून आल्यास गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या तीनपट आणि तिसऱ्या वेळेस व त्यापुढील प्रत्येकवेळी तसे आढळून आल्यास गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या पाचपट शास्तीची रक्कम आकारण्यात यावी. तसेच, कोणत्याहीवेळी असे अवैध

उत्खनन व वाहतूक ३ ब्रासपेक्षा अधिक असल्याचे आढळून आल्यास ३ ब्रासवरील गौण खनिजासाठी गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या पाचपट शास्तीची रक्कम आकारण्यात यावी.

ग) मंजूरी दिलेल्या परिमाणापेक्षा जास्त गौण खनिज उत्खनन करण्याच्या प्रकरणांत, मंजूरीपेक्षा जास्त उत्खनन केलेल्या गौण खनिजासाठी पहिल्या वेळेस गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या तीनपट शास्तीची रक्कम आकारण्यात यावी. तीच व्यक्ती अशाप्रकारे वाढीव उत्खनन करताना दुसऱ्या वेळेस व त्यापुढील प्रत्येकवेळी आढळून आल्यास अशा वाढीव उत्खननासाठी गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या पाचपट शास्तीची रक्कम आकारण्यात यावी.

घ) गौण खनिज उत्खननास मंजूरी आहे, मात्र वाहनासोबत वाहतूक पास नसणे किंवा वाहतूक पासमधील गौण खनिजाच्या परिमाणापेक्षा जास्त परिमाणाची वाहतूक करणे, वाहतूक पासमध्ये खाडाखोड करणे, अशा प्रकरणांत पहिल्या वेळेस गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या तीनपट आणि तीच व्यक्ती अथवा वाहन अशाप्रकारे गौण खनिजाची वाहतूक करताना दुसऱ्या वेळेस व त्यापुढील प्रत्येकवेळी आढळून आल्यास गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या पाचपट शास्तीची रक्कम आकारण्यात यावी.

ड) वाहतूक पासमध्ये दिलेली वाहतूकीची वेळ संपल्यानंतर गौण खनिजाची वाहतूक करताना आढळून आल्यास अशा प्रकरणांत पहिल्या वेळेस गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या दोनपट शास्तीची रक्कम आकारण्यात यावी. तीच व्यक्ती अथवा वाहन अशाप्रकारे विहित वेळ संपल्यानंतर गौण खनिजाची वाहतूक करताना दुसऱ्या वेळेस व त्यापुढील प्रत्येकवेळी आढळून आल्यास गौण खनिजाच्या बाजारमुल्याच्या तीनपट शास्तीची रक्कम आकारण्यात यावी.

२. सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेतांक २०१७०६१३१७५२५७२७१९ असा आहे. सदर शासन परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(राजेंद क्षीरसागर)

शासनाचे उप सचिव

प्रत,

१) मा.राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन मलबार हिल मुंबई. (पत्रान्वये)

- २) मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा. मंत्री (महसूल) महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ४) मा. राज्यमंत्री (महसूल) महाराष्ट्र राज्य यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
- ५) सर्व मा.मंत्री/मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) मा.मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) प्रधान मुख्य वन संरक्षक, नागपूर.
- ८) सर्व विभागीय आयुक्त.
- ९) सर्व जिल्हाधिकारी.
- १०) संचालक, भूविज्ञान व खनिकर्म संचालनालय, नागपूर.
- ११) संचालक, भूजल सर्वेक्षण व विकास यंत्रणा संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- १२) सर्व उपविभागीय अधिकारी.
- १३) सर्व तहसिलदार.
- १४) महालेखापाल-१, महाराष्ट्र राज्य (लेखा व अनुज्ञेयता), (लेखापरिक्षा), मुंबई.
- १५) महालेखापाल-२, महाराष्ट्र राज्य (लेखा व अनुज्ञेयता), (लेखापरिक्षा), नागपूर.
- १६) सर्व मंत्रालयीन विभाग.
- १७) सर्व कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
- १८) निवडनस्ती "ख" कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२.